

PORADNIK BIBLIOTEKARZA

Nr 8

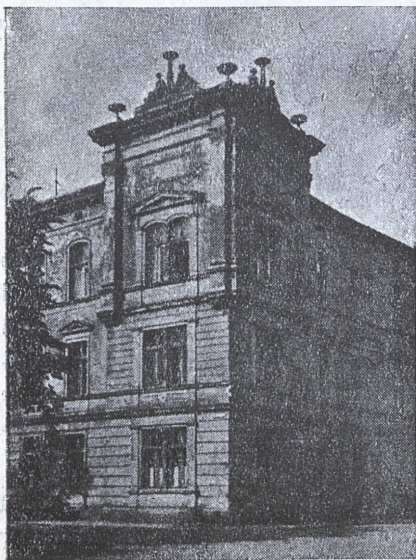
Sierpień - 1954

Rok VI

J. Przybyłowa

KSIĄŻNICA MIEJSKA IM. MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU

Książnica Miejska im. Mikołaja Kopernika, wielowiekowa duma miasta Torunia, zaczątkiem swoim sięga Kopernikowskiej epoki.

Na przestrzeni jej dziejów wyryte są trzy znamienne daty: rok **1594**, w którym został założony najstarszy księgozbiór Książnicy tzw. „Bibliotheca Scholae Thorunensis“, oddana w służbę ówczesnemu akademickiemu gimnazjum w Toruniu, rok **1923**, w którym, przez połączenie czterech wielkich księgozbiorów toruńskich, Książnica została przekształcona w nowoczesną bibliotekę naukową i równocześnie otrzymała swe obecne miano, a wraz z nim patronat Mikołaja Kopernika, oraz rok

1946, data ogłoszenia dekretu o bibliotekach, który Książnicę, jako miejską bibliotekę publiczną, powołał do zaszczytnej akcji upowszechniania książki.

U kolebki najstarszego księgozbioru Książnicy leży dar bibliofilski *) burmistrza toruńskiego Henryka Strobanda, założyciela gimnazjalnej biblioteki. Wytworne Strobandowskie foliały **), oprawne w białą skórę i zachowane do dziś w Książnicy, stanowią podstawę księgozbioru.

Śladami Strobanda idą inni miejscowi bibliofile. W renesansowym Toruniu, mieście, które umiłowało książkę, każdy nieomal obywatel miał w domu własną bibliotekę. Wytwarza się w Toruniu piękny zwyczaj, że gdy umiera właściciel księgozbioru, rodzina zmarłego przekazuje najpiękniejszą jego książkę na rzecz publicznej biblioteki. Zwyczaj ten nabiera z czasem mocy przywileju, który daje bibliotece prawo swobodnego wyboru dzieła. A jeżeli zdarzyło się, że zmarł obywatel toruński nie posiadający swej własnej biblioteki, rodzina jego zakupywała jakąś cenną książkę, by ofiarować ją bibliotece jako tradycyjną spuściznę.

Biblioteka toruńska rozkwitała z roku na rok, potężniała z wieku na wiek. Zasilana darami płynącymi z całej Polski, jak również z zagranicy, wyposażona w czołowe pozycje piśmiennictwa polskiego złotego wieku, oraz literatury obcych krajów, zostaje wymieniona w 1644 r. we francuskiej literaturze bibliotekoznawczej pośród najpiękniejszych bibliotek ówczesnego świata. („*Traité des plus belles bibliothèques...*“ Paris 1644).

Rozwój biblioteki zostaje zahamowany na skutek drugiego rozbioru Polski w roku 1793, w którym Toruń przechodzi pod panowanie pruskie. Osierocona biblioteka, oddana gimnazjum niemieckiemu, mającemu germanizacyjne cele, traci cenne polonica, które stopniowo znikają. Smutną listę tych strat podaje Zygmunt Mocarski w swej pracy o Książnicy Miejskiej, wydanej w 1927 r.

Tradycje prastarej biblioteki odżyją w Toruniu z chwilą odbudowania państwowości polskiej na Pomorzu. Już nie poszczególni obywatele, ale instytucje toruńskie łączą swe księ-

*) bibliofil — miłośnik i zbieracz książek.

* *) foliał — gruba księga (in folio tzn. w formacie arkusza złożonego we dwoje).

gozbiory, tworząc w 1923 r. jedną wielką bibliotekę. Przoduje tu Towarzystwo Naukowe, które oddaje bibliotece w depozyt swój cenny księgozbiór. Ponadto na poszczególnych umowach kładą swe podpisy jako właściciele połączonych księgozbiorów: gmina miasta Torunia, przekazując dla potrzeb nauki polskiej swą sędziwą bibliotekę, Towarzystwo im. Kopernika z księgozbiorem doskonale wyposażonym w wydawnictwa zagraniczne, oraz Państwowe Gimnazjum męskie jako spadkobierca dawnej biblioteki gimnazjalnej.

Pierwszym dyrektorem toruńskiej Książnicy jest Zygmunt Mocarski. Prowadzi on bibliotekę po linii badań pomoroznawczych i czyni z niej najbardziej wysunięty na północ bastion nauki. Książnica boryka się jednak z wielkimi trudno-

Fragment czytelnicy czasopism Nr 1

ściami natury finansowej. Magistrat toruński, nie tak przecież ubogi, nie chce czy też nie umie wczuć się w potrzeby biblioteki i skąpi grosza. Pełne zrozumienie znajdzie dopiero Książnica

w Państwie Ludowym, przedtem jednak przejdzie jeszcze ciężki okres próby pod jarzmem hitlerowskim.

Wreszcie następuje epokowy zwrot w dziejach Książnicy. Dnia 17 kwietnia 1946 r. ukazuje się dekret o bibliotekach. Książnica staje się miejską biblioteką publiczną, a do czołowych jej zadań należy upowszechnianie kultury i służba masom. Działając w tym zakresie, Książnica rozbudowuje sieć bibliotek powszechnych na terenie Torunia, a wcielając w życie zasady marksizmu-leninizmu wychowuje nowego człowieka, współtwórcę socjalistycznego życia i współbudowniczego nowej proletariackiej kultury.

Zwolna i nie bez trudu dokonuje się proces przemiany biblioteki. W żmudnej pracy, dzień za dniem wykuwa Książnica nowy swój kształt. Zmienia się stopniowo styl jej pracy. Indywidualny wysiłek jednostki przeistacza się w zgraną pracę zespołu. Miejsce wybranego czytelnika zajmuje napływający tu coraz liczniej czytelnik masowy.

Pierwszy etap w działaniu Książnicy to rozbudowa sieci bibliotecznej. Akcja ta obejmuje lata 1946—1951. Po przekształceniu centrali, (do tej pory placówki wyłącznie naukowej), zgodnie z potrzebami czytelnika masowego, jako pierwsza komórka w sieci Książnicy powstaje publiczna czytelnia dla dzieci. Przy zakładaniu jej współpracuje czynnik społeczny jako tzw. Komitet Organizacyjny Czytelni Dziecięcej. Z wydatną pomocą spieszy Ministerstwo Oświaty, przyznając dotację. Toruń wita czytelnię z radością — wyrazem tego są tłumy na jej otwarciu. Szczególnie cieszą się dzieci, bowiem szkoły toruńskie, ogołocone z książek polskich za czasów okupacji, nie mogą teraz tak rychło odbudować swoich bibliotek.

Po otwarciu Czytelni Dziecięcej Nr 1 Książnica zakłada następne swoje placówki. Największe nasilenie w ich rozbudowie to okres realizacji Czynu Kongresowego (15.XII.1948 r.), dzięki któremu powstaje pięć nowych placówek bibliotecznych. Dużym powodzeniem cieszy się publiczna czytelnia czasopism Książnicy, gdzie każdy przechodzień, nie mając obowiązku za-

pisywania się na stałego czytelnika, może wejść, spocząć lub ogrzać się i przejrzeć kilkadziesiąt różnych czasopism bieżących.

W chwili obecnej sieć biblioteczna Książnicy obejmuje na terenie miasta 20 własnych placówek.

Rozbudowie sieci bibliotecznej towarzyszy rozrost księgozbioru. Państwo Ludowe nie szczędzi na ten cel grosza, toteż rosną szybko zasoby biblioteki, zmienia się też jakość książek. Znikają stopniowo powieści o treści błahej, sensacyjnej, niezdrowej, miejsce ich zajmuje książka wartościowa, dająca korzyść człowiekowi. Dzięki pedagogicznej pracy w tym kierunku coraz większe powodzenie ma książka popularno-naukowa. Wpływy do biblioteki pochodzą z różnych źródeł. Lwia część to dotacje w naturze, poza tym Książnica ma możliwość zakupu z własnego budżetu. Obok darów i wymiany wydawnictw otrzymuje też Książnica bezpłatny egzemplarz druków z terenu województwa bydgoskiego.

Rozrost księgozbioru ilustrują następujące liczby:

rok 1945 — 149.484 tomy

rok 1954 — 204.885 tomów.

Równomiernie ze wzrostem księgozioru rozwija się czytelnictwo. Po wyzwoleniu korzysta ze zbiorów Książnicy przede wszystkim świeżo utworzony uniwersytet Mikołaja Kopernika. Od 1947 r. pojawiają się w szeregach czytelników robotnicy. Od 1949 r. następuje częściowy spadek w liczbie wypożyczeń skutkiem odpływu studentów do Biblioteki Uniwersyteckiej, która w tym czasie została bogato wyposażona. Różnica wyrównuje się niebawem dzięki intensywnie stosowanej propagandzie oraz akcji letniej w parku toruńskim, przyciągającej licznych czytelników. Z końcem 1953 r. przepływ czytelników w Książnicy obejmuje 18% w stosunku do liczby mieszkańców miasta, z czego na robotników przypada 18%.

W roku 1945 z biblioteki korzystało 236 czytelników — 4.065 wypożyczeń.

W roku 1953 — 8.605 czytelników; wypożyczeń 253.166.

Drugim etapem w ofensywie kulturalnej Książnicy jest poszukiwanie czytelnika przy jego warsztacie pracy. Dla akcji tej tworzy Książnica w 1949 r. centralną wypożyczalnię kompletów. Zadanie tej placówki polega na kontakcie z zakładami pracy i związkami zawodowymi oraz na tworzeniu w nich punktów specjalnych. Do chwili obecnej założyła Książnica 29 takich punktów. Działają one najczęściej w oparciu o bibliotekę przyzakładową. Książnica zasila biblioteki te kompletami książek i udziela pomocy instruktażowej. W wyniku akcji zacieśnia się więź między świetlicami a biblioteką. W zakładach pracy urządza się wspólne imprezy biblioteczne, dociera się do hoteli robotniczych, wykorzystuje przerwy posiłkowe w fabrykach dla propagandy czytelnictwa. Z robotnikiem stojącym przy warsztacie pracy łączy się Książnica nie tylko za pośrednictwem książki dostarczonej mu na miejsce, ale i poprzez żywe słowo.

W tym zakresie działania nawiązuje Książnica od 1953 r. współpracę z Komitetami Blokowymi i zakłada w ich zasięgu tzw. punkty stałe, obsługiwane przez czynnik społeczny. Dotychczas założyła Książnica 5 punktów stałych. Dopełnieniem tej akcji są biblioteki sąsiedzkie.

Równocześnie wchodzi Książnica w trzeci etap swej pracy. Jest nim nawiązanie łączności kulturalno-oświatowej ze wsią w ramach sojuszu robotniczo-chłopskiego, w oparciu o wskazania II Zjazdu Partii.

Próby oddziaływania kulturalnego na życie wsi podjęła Książnica już w 1952 roku. Były to wyjazdy ekipy bibliotekarzy z okazji Miesiąca Odbudowy Warszawy czy też Miesiąca Pogłębienia Przyjaźni Polsko-Radzieckiej. Wyjazdy te należy jednak uznać za nieudane, dawały bowiem tylko efekt chwilowy, nie było w tym wartości trwałej. W roku bieżącym rozpoczyna Książnica akcję stałą w oparciu o czynniki partyjne i związkowe. Zasadniczym celem jest podnoszenie kultury wsi przez niesienie pomocy bibliotekom gminnym i punktom bibliotecznym, przez oddziaływanie na spółdzielnie produkcyjne

i PGR-y w zakresie szerzenia kultury. Ostatnio nawiązała Książnica bezpośredni kontakt z trzema wsiami powiatu toruńskiego, które wskazano jej jako najbardziej potrzebujące pomocy. Na tym terenie rozwinie Książnica swoją akcję planową. Do kategorii tych działań zaliczyć należy także pomoc dla powiatu rypińskiego, dla którego personel Książnicy skatalogował ponad 2000 książek.

Obok akcji kulturalno-oświatowej prowadzi Książnica nieprzerwanie akcję naukową biblioteki. Wyrazem jej jest żywy kontakt z różnorodnymi placówkami naukowymi w kraju, a także za granicą. Wyrazem jej są również wydawnictwa Książnicy oraz wystawy o charakterze naukowym, jak „Wystawa Druków Toruńskich“ w 1946 r., wystawa „Od rękopisu do książki dla mas“ w 1952 r., wystawa „Ludzie Odrodzenia“ w 1953 r. i wystawa z okazji „Pięćsetlecia Inkorporacji Ziemi Pruskiej“, organizowana wspólnie z Biblioteką Uniwersytecką.

Łącznikiem między naukowym życiem biblioteki a jej akcją oświatową jest służba informacyjno-bibliograficzna centrali, obejmująca tak świat nauki, jak i czytelnika masowego.

„Za harmonijne współdziałanie biblioteki naukowej z filiami oświatowymi w zakresie propagandy książki i czytelnictwa“ — jak podaje „Bibliotekarz“ — w roku 1953 została Książnica toruńska zaszczytnie wyróżniona w ogólnopolskim konkursie o tytuł najlepszej biblioteki i otrzymała nagrodę zespołową.

Maria Dawidczyńska

ALEKSY TOŁSTOJ

Aleksy Nikołajewicz Tołstoj (1883—1945) jeden z najbardziej utalentowanych pisarzy radzieckich, spędził lata dziecięce w pobliżu Samary, w posiadłości rodzinnej wśród bezkresnych stepów. Lud tamtejszy lubował się w podaniach, gadkach i ba-

śniach, którym chętnie przysłuchiwał się mały Alosza. Ta znajomość natury i folkloru odzwierciedli się później w jego twórczości literackiej, przede wszystkim w bajkach opartych przeważnie na tematyce ludowej.

Aleksy Tołstoj ukończył szkołę realną w Samarze, następnie zaś zapisał się do Petersburskiego Instytutu Technologicznego, który jednak wkrótce porzucił. Później studiował malarstwo. W tym okresie Tołstoj zbliżył się również do kół literackich.

W 1907 roku ukazały się pierwsze jego poezje.

W okresie od 1908 do 1913 r. Tołstoj pisze szereg opowiadań, między innymi — *Przygody Rastiegina* i *Kulejący Pan*, w których maluje rozkład szlacheckich. Najlepszym utworem z tego czasu jest autobiograficzna powieść *Dzieciństwo Nikity*.

Nadchodzi Rewolucja Październikowa. Tołstoj przeżywa załamanie wewnętrzne — nie potrafi zrozumieć głębokich i gwałtownych przemian społecznych, które przyniosła Rewolucja i opuszcza kraj.

W latach 1919—1923 pisarz przebywa na emigracji w Paryżu i Berlinie. Tołstoj tworzy tam szereg satyrycznych opowiadań, w których piętnuje pasożytnicze typy dawnego ustroju — aferzystów i oszustów, ludzi pozbawionych wszelkich skrupułów moralnych. Do ważniejszych utworów z tego okresu należą *Rękopis znaleziony pod łóżkiem* i *Przygody Niewzoro-wa czyli Ibikus*. W utworach tych demaskuje emigrantów, którzy zdradzili swą ojczyznę.

W tymże okresie Tołstoja pociąga tematyka fantastyczna, czemu dał wyraz w swych powieściach *Aelita* i *Eksperyment inżyniera Garina*. Jednak — na tle fantastycznej scenarii — autor próbuje w nich ukazać zasadnicze problemy tworzenia się i formowania nowego ustroju społecznego.

Szczytowym dziełem A. Tołstoja, rozpoczętym w 1919 roku na emigracji, a ukończonym w 1941 roku, jest trylogia pt. *Droga przez mękę*. Autor obrazuje w niej między innymi za-

łamanie się rosyjskiej inteligencji w okresie Rewolucji Październikowej, jej błędzenie po omacku i próby odnalezienia drogi do narodu, zrozumienia istoty przewrotu rewolucyjnego. Utwór ten to nie tylko dzieje ówczesnego społeczeństwa, lecz jednocześnie obraz przemian jakim podlegał stosunek pisarza do rewolucji.

Obszerne to dzieło — poza walorami ideologicznymi, artystycznymi i psychologicznymi — posiada wartość dokumentu epoki.

Ważnym również dokumentem dla historii rewolucji jest powieść Tołstoja *Chleb* wydana po raz pierwszy w 1937 roku. Autor odtwarza w niej przebieg wojny domowej, walkę z niemieckimi najeźdźcami, którzy zagarnęli wówczas Ukrainę, śpichlerz Rosji i opisuje bohaterską obronę Carycyna. W utworze tym Tołstoj z wielką plastyką odmalował postacie Lenina, Stalina i Woroszyłowa.

Drugim szczytowym momentem twórczości Aleksego Tołstoja jest powieść historyczna *Piotr Pierwszy* pisana z przerwami od 1929 do 1945 roku. Uwiecznia ona wspaniały okres dziejów Rosji, gdy silna i obdarzona talentem organizacyjnym jednostka, sprawująca władzę nad państwem, gromadzi wokół siebie grupę najbardziej postępowych obywateli swego kraju i wyprowadza Rosję z ciemnoty i zacofania na nowe tory gospodarcze i kulturalne.

Pierwszy tom tego dzieła ukazał się w roku 1929, II w 1934, zaś pracę nad III-cim tomem przerwała śmierć pisarza.

W czasie II-ej Wojny Światowej świetny pisarz tworzy dwa dramaty *Orzeł i Orlica* oraz *Trudne lata*. Akcja obu dramatów rozgrywa się w okresie panowania Iwana Groźnego. Autor daje nowe oświetlenie postaci tego władcy, podkreślając pozytywne wartości jego polityki zmierzającej do ukrócenia samowoli bojarów i wzmocnienia państwowości Rosji.

W okresie Wielkiej Wojny Narodowej Aleksy Tołstoj służy swym piórem Związkowi Radzieckiemu jako świetny publi-

cysta. W artykułach drukowanych w „Prawdzie“ Tołstoj zagrzewa obywateli radzieckich do obrony przed faszystowskim najeźdźcą. Te przepojone patriotyzmem prace publicystyczne, stanowiące pod względem artystycznym klasyczny wzór publicystyki, zostały później zgrupowane w zbiorze pt. *Ojczyzna*. Tołstoj dał w nich dowód swojej wierności sprawie Rewolucji.

Jeżeli przed Rewolucją Tołstoj był tylko literatem, to po powrocie do Związku Radzieckiego stał się znanym działaczem społecznym. Był członkiem Akademii Nauk, deputowanym do Rady Najwyższej. W czasie Wojny Narodowej był członkiem Nadzwyczajnej Komisji badającej zbrodnie faszystów niemieckich. Został odznaczony szeregiem orderów radzieckich.

W 1945 roku, wkrótce po zwycięskim zakończeniu Wielkiej Wojny Ojczyźnianej, Aleksy Nikołajewicz Tołstoj umiera. Sława jego pióra rozeszła się daleko poza granice Związku Radzieckiego, o czym świadczy mnogość przekładów jego utworów na różne języki świata.

W Polsce Ludowej dzieła Aleksego N. Tołstoja cieszą się coraz większą popularnością. Niektóre jego dzieła, jak np. *Piotr Pierwszy* i *Chleb* wznawiane były w okresie dziesięciolecia Polski Ludowej kilkakrotnie w dużych nakładach.

Bronisław Liżewski

WYSTAWA KSIĄŻKI W BIBLIOTECE GMINNEJ W MIESIĄCU POGŁĘBIENIA PRZYJAŹNI POLSKO- RADZIECKIEJ

Szeroka popularyzacja literatury radzieckiej jest bardzo istotnym i ważnym czynnikiem pogłębiania przyjaźni łączącej nas z narodami radzieckimi.

W naszych bibliotekach gminnych, jak co roku, wystawy książek staną się poważnym środkiem propagandy w okresie Miesiąca Pogłębienia Przyjaźni Polsko-Radzieckiej.

Literatura radziecka zajmuje pokaźną ilość miejsca na naszych półkach bibliotecznych. Fakt ten, pomyślny dla przy-

gotowania wystawy, wymaga równocześnie uwagi, by książki odpowiednio wybrać i podzielić.

Obok tłumaczeń z literatury radzieckiej wykorzystamy również do wystawy szereg utworów autorów polskich, które dotyczą życia i wydarzeń w ZSRR. Słusznym będzie w tym okresie specjalnie je zapropagować, by w ten sposób wskazać czytelnikowi jak najwięcej źródeł zbliżających go do wielkiego Kraju Rad i jego ludzi, do poznawania wspólnych, łączących nasze narody tradycji.

Omawiając już w roku ubiegłym w „Poradniku“ przygotowanie wystaw, wskazałem na konieczność opracowania każdorazowo scenariusza wystawy.

Najważniejszą sprawą jest przemyślenie głównego hasła wystawy. Ponieważ organizujemy ją z okazji Miesiąca Pogłębiania Przyjaźni Polsko-Radzieckiej odpowiednim będzie hasło propagujące ideę przyjaźni. Hasło takie znajdziemy w materiałach II Zjazdu PZPR.

Na przykład: *Umacniając przyjaźń i braterstwo z narodami Kraju Rad — kraju zwycięskiego socjalizmu służymy sprawie pokoju i rozkwitu naszej Ojczyzny.* (B. Bierut).

Albo: *Umacniać ze wszystkich sił naszą nierozzerwalną braterską więź ideologiczną i wieczystą przyjaźń ze Związkiem Radzieckim. Jesteśmy silni siłą tego sojuszu...* (B. Bierut).

Temat wystawy, bogaty materiał książkowy sprzyjają wyodrębnieniu wielu działów na wystawie, a więc szerokiemu jej rozbudowaniu. Jednak w większości wypadków trudne warunki lokalowe, a także skąpe możliwości dekoracyjne nie pozwolą na zbyt szerokie i szczegółowe potraktowanie tematu. Nie zniechęcajmy się jednak trudnościami. Stwórzmy nie dużo — kilka — zasadniczych działów, ale działów tematycznych. Zawartość treściową każdego działu określimy sobie w formie napisu lub hasła, pod którym ułożymy książki. A oto próba takiego scenariusza.

Wyjdźmy od momentu początkowego, zasadniczego — od Rewolucji Październikowej. Dział ten możemy zamieścić pod hasłem:

Wielkie zwycięstwo Rewolucji Październikowej oznacza gruntowny przełom w historii ludzkości. (J. Stalin).

W dziale tym zamieścimy takie książki, jak na przykład: LENIN W. I., STALIN J. W. *Rok 1917*. W-wa 1951 KiW s. 703.

FURMANOW D. *Czapajew*. W-wa 1951 MON s. 292.

SERAFIMOWICZ A. *Żelazny potok*. W-wa 1952 MON s. 211.

SZOŁOCHOW M. *Cichy Don*. T. 1/2, 3/4. W-wa 1953 „Czytelnik“ t. 1/2 s. 668, t. 3/4 s. 767.

TOLSTOJ A. *Chleb*. W-wa 1953 MON s. 254.

Możemy w dziale tym otworzyć BRONIEWSKIEGO *Więsze zebrane na wierszu „Pokłon Rewolucji Październikowej“*.

W dziale tym wyodrębnimy poddział „*Udział Polaków w walce o zwycięstwo Rewolucji Październikowej*“.

DZIERŻYŃSKI F. *Pisma Wybrane*. W-wa 1952 KiW s. 494.

GERMAN J. *Opowiadania o Feliksie Dzierżyńskim*. W-wa 1953 „Iskry“ s. 204.

LEWIN L. *Poemat o Dzierżyńskim*. W-wa 1951 MON s. 34.

MARCHLEWSKA Z. *Z pięciu miast*. W-wa 1953 „Nasza Księgarnia“ s. 86.

Następny dział przeznaczony na literaturę poświęconą rozwojowi gospodarczemu ZSRR związanemu z wielkim budownictwem socjalizmu i budownictwem komunizmu. Dział ten można zamieścić pod napisem:

ZSRR potęgą przemysłową, krajem kolchozów — krajem przodujących robotników i kolchoźników.

W tym olbrzymim dziale będziemy musieli dokonać pewnego podziału książek. Na przykład:

a) Wiadomości ogólne:

NAJDUS W. *32 lata budownictwa socjalizmu*. W-wa 1949 „Współpraca“ s. 31.

WASILEWSKI J. *Kraj zwycięskiego socjalizmu*. W-wa 1951 LSW s. 283 i inne.

b) Literatura związana z przemysłem:

SMIECHOW B. *Nowy etap potężnego rozwoju przemysłu ZSRR*. W-wa 1952 KiW s. 92.

CZERMIŃSKI A. *Czerwone gwiazdy na stepie*. W-wa 1954 Wiedza Powszechna s. 194.

JURIEZIAŃSKI W. *Rzeka ujarzmiona*. W-wa 1953 PIW s. 301.

POLEWOJ B. *Ludzie naszych czasów*. W-wa 1954 „Iskry“ s. 326.

RYBAKOW A. *Kierowcy*. W-wa 1951 „Czytelnik“ s. 320.

WOŁOSZYN A. *Ziemia Kuźniecka*. W-wa 1951 „Czytelnik“ s. 357.

ZAKRUTKIN W. *Pływająca stacja*. W-wa 1953 „Czytelnik“ t. 1 s. 206, t. 2 s. 219 i inne.

c) Literatura dotycząca przebudowy wsi. Tę część musimy specjalnie zaakcentować z uwagi na środowisko, w którym robimy wystawę i z uwagi na szczególną ważność tego zagadnienia w naszym życiu gospodarczym.

Tu zamieścimy na przykład:

LENIN W. I., STALIN J. W. *O socjalistycznej przebudowie wsi*. W-wa 1952 KiW s. 540.

ANTONOW S. *Drogami suną maszyny*. W-wa 1952 KiW s. 252.

BABAJEWSKI S. *Kawaler Złotej Gwiazdy*. W-wa 1953 PIW s. 648.

BABAJEWSKI S. *Światło nad ziemią*. W-wa 1954 PIW s. 562.

MIEDYŃSKI G. *Maria*. W-wa 1952 KiW s. 578.

NIKOŁAJEWA H. *Żniwa*. W-wa 1952 KiW s. 500.

SZOŁOCHOW M. *Zorany ugór*. W-wa 1954 „Czytelnik“ s. 278 i inne.

A także literaturę autorów polskich o życiu wsi radzieckiej:

ORLEWICZ T. *Zarys wiadomości o rolnictwie socjalistycznym*. W-wa 1951 LSW s. 259.

JAROCHOWSKA M. *Chleb i sól*. W-wa 1952 KiW s. 246.

MARCZEWSKI T. *Od murów Kremla do stóp Kaukazu*. W-wa 1953 LSW s. 118.

ZALEWSKI W. *Urodzaj*. W-wa 1951 „Czytelnik“ s. 81.
i inne.

Wielka wojna narodowa, rozgromienie faszyzmu przez Armię Radziecką, u boku której powstaje ludowe Wojsko Polskie będzie treścią następnego działu, który urządzimy pod hasłem:

Na straży wolności narodów stoi niezwyciężona Armia Radziecka, Armia Wyzwolicielka, Armia Pokoju. (K. Rokossovski).

Tu zamieścimy takie książki jak:

STALIN J. W. *O Wielkiej Wojnie Narodowej Związku Radzieckiego*. W-wa 1951 KiW „Prasa Wojsk.“ s. 213.

BROGIN M. *Od Moskwy do Berlina*. W-wa 1950 „Prasa Wojsk.“ s. 281.

WERSZYHORA E. *Ludzie o czystym sumieniu*. W-wa 1950 „Prasa Wojsk.“ s. 511.

WIRTA M. *Bitwa Stalingradzka*. W-wa „Prasa Wojsk.“ s. 187 i inne.

W dziale tym, obok ustawionej tabliczki z napisem *Ludowe Wojsko Polskie związane jest z Armią Radziecką nierozzerwalnym braterstwem broni, scementowanym wspólnie przelaną krwią...* zgromadzimy książki opisujące wspólne walki i bohaterstwo naszych i radzieckich żołnierzy. Na przykład:

BRONIEWSKA J. *Z notatnika korespondenta*. W-wa 1953 MON s. 440.

HEN J. *Druga linia*. W-wa 1953 MON s. 327.

KOZAKIEWICZ E. *Wiosna nad Odrą*. W-wa 1951 MON.

PRZYMANOWSKI J. *Żołnierze czterech rzek*. W-wa 1953 MON s. 440.

WASILEWSKA W. *Rzeki płoną*. W-wa 1953 MON T. 1 s. 255, t. 2 s. 271.

ŻURKOWSKI M. *Pod sztandarami ludowego wojska*. W-wa 1953 MON s. 188.

W ostatnim dziale pod hasłem: „Związek Radziecki uczyni wszystko co możliwe, by... utrwalić przyjaźń polsko-radziecką i dopomóc we wszystkim w odbudowie silnej niepodległej Polski“ (J. Stalin) — zgrupujemy literaturę wskazującą na wielką pomoc ZSRR dla Polski i jego przyjazny do nas stosunek:

STALIN J. W. *Wybór dokumentów w sprawie polskiej*. W-wa 1949 KiW s. 26.

BIERUT B. *O Partii* (otworzyć rozdział: Józef Stalin — wielki przyjaciel narodu polskiego). W-wa 1952 KiW s. 317.

ZSRR — nasz wzór i przykład. W-wa 1952 KiW s. 77 Biblioteka Szkoleniowa ZMP.

Po opracowaniu scenariusza należy zaprojektować ustawienie i dekorację wystawy. By mocniej zaakcentować działy urządzimy dla każdego z nich oddzielne stoisko. Mając dość duży pokój możemy stoiska ustawić jak na rysunku.

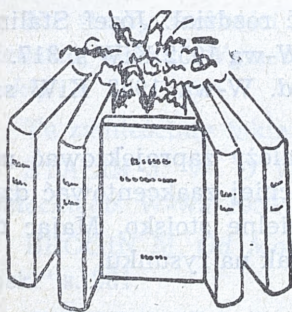

Między dwiema parami stołów (stoisk) umieszczamy centralną część dekoracji z ogólnym tytułowym hasłem. Tę część dekoracji wykonamy z czerwonego i białoczerwonego płótna i kwiatów. Resztę dekoracji wykonujemy z czerwonego płótna, na tle którego nad każdym stoiskiem zamieszczamy od-

powiedni napis. Napisy te można wykonać na ilustrowanych planszach co wzbogaci i uatrakcyjni wystawę. Dekorację uzupełniamy portretami. Dla uzyskania lepszego efektu, czerwone płótno upiąć można w drobne fałdy. Całość urozmaicą i ożywią kwiaty.

W razie konieczności ustawienia stoisk przy dwu sąsiadujących ścianach, możemy wykonać ten sam projekt dekoracji umieszczając część centralną w rogu pokoju (ścinając róg).

Ważnym będzie ułożenie książek na wystawie. Efektu stoiskom dodamy, tworząc z niektórych książek bryły. Oto parę przykładów takiego układu.

Nie zagęszczajmy zbyt wiele książek. Starajmy się by każda z nich była widoczna, by bez większego trudu można było do książki zajrzeć i bliżej się z nią zapoznać.

Organizując wystawę i propagując ją pamiętajmy o kontakcie i współpracy biblioteki z miejscowym kołem TPPR.

Sława Łabanowska

DYSKUSJA NAD KSIĄŻKĄ W BIBLIOTEKACH DLA DZIECI I MŁODZIEŻY W MIESIĄCU POGŁĘBIENIA PRZYJAŹNI POLSKO-RADZIECKIEJ

W Miesiącu Pogłębienia Przyjaźni Polsko-Radzieckiej, gdy bibliotekarze stawiają sobie za zadanie zapoznanie czytelników

ników z książkami autorów radzieckich, powinniśmy pamiętać o jednej z najciekawszych form propagandy książki — o wieczorze dyskusyjnym.

W bibliotekach, w których czytelnicy są już wdrożeni do dyskusji, dobór książki jest dużo łatwiejszy. Tam, gdzie wieczory dyskusyjne są organizowane rzadko, lub po raz pierwszy, powinno się wybrać książkę przede wszystkim łatwą. Musi ona przy tym spełniać wszystkie warunki wymagane od książek wysuwanych do dyskusji: musi być ciekawa, o interesującej, bogatej problematyce, posiadać wartości zarówno wychowawcze, jak i artystyczne. Taką książką jest na przykład N. NOSOWA *Witia Malejew w szkole i w domu*. Jest to powieść autora znanych i ulubionych przez dzieci książek, jak *Wesoła rodzinka*, *Dziennik Koli Sinicyna* i szeregu opowiadań. Bohaterem książki *Witia Malejew w szkole i w domu* jest uczeń IV klasy — Witia, którego przysłowiową „piętą Achilleśa“ jest arytmetyka. Systematyczną pracę nad brakami uniemożliwia Witii jego zamiłowanie do gry w piłkę nożną, szachy, oraz przyjaźń z Kostią, chłopcem o równie słabej woli, którego absorbuje hodowla zwierząt, a zwłaszcza tresura psa Łobzika. Kostia, obawiając się złej oceny z dyktanda, przestaje chodzić do szkoły symulując chorobę. Witia przy pomocy kłamstwa stara się ukryć prawdziwą przyczynę nieobecności Kostii. Dzięki pomocy nauczycielki, kolegów, a zwłaszcza Witii, który wcześniej przełamał trudności w nauce, Kostia wyrównuje braki, staje się wzorowym uczniem. Witia, a z nim czytelnik, dochodzi do wniosku, że prawdziwa przyjaźń nie polega na ukrywaniu wykroczeń kolegi, lecz na udzieleniu mu pomocy w momencie pokonywania trudności. Postacie chłopców są nakreślone mistrzowsko, przeżycia psychiczne bohaterów (chłopców 11-letnich) oddane bardzo wiernie. Mocno, wyraźnie postawiony jest problem prawdziwej i źle zrozumianej przyjaźni. Książka tryska przy tym humorem.

Przygotowując wieczór dyskusyjny nad książką Nosowa, bibliotekarka postara się, aby jak największa ilość czytelników poznała jej treść. Na 2—3 tygodnie przed ustalonym terminem

dyskusji wywiesi ogłoszenia, zawiadamiające o mającym się odbyć wieczorze. Na najbliższym zebraniu aktywu czytelników należy zachęcić jego członków do przeczytania książki oraz do zgłoszenia w określonym terminie punktów do dyskusji, które pomogą bibliotekarce sformułować pytania.

Jednocześnie można przygotować plakat polecający dzieciom wyżej wymienioną książkę. (Patrz wkładka).

Możemy też przy pomocy barwnego, ilustrowanego plakatu zapoznać czytelników z twórczością autora „Witii Malejewa...” — z utworami, które znajdują się w bibliotece. (Patrz wkładka).

Zamiast powyższego plakatu można zrobić wystawkę książek Nosowa.

Na godzinie głośnego czytania poznamy słuchaczy z wybranymi fragmentami książki *Witii Malejew w szkole i w domu* (na przykład rozwiązywanie zadania arytmetycznego, tresa Łobzika lub praca przyjaciół w bibliotece szkolnej), które zachęcą dzieci do samodzielnej lektury. Licząc na oddźwięk czytelników powinniśmy skompletować (dopożyczyć z zewnątrz) odpowiednią ilość egzemplarzy książki, żeby jak największa liczba dzieci mogła ją przeczytać.

Bibliotekarka na podstawie znajomości książki, opracowuje punkty do dyskusji, pamiętając, żeby były jasno i możliwie zwięźle sformułowane. Ilość punktów nie powinna przekraczać 5—6. Przy typowaniu pytań do dyskusji opieramy się również na uwagach złożonych przez członków aktywu czytelniczego.

Przed rozpoczęciem zebrania dyskusyjnego bibliotekarka prosi bardziej wyrobionego czytelnika o krótkie podanie treści książki. Należy zaznaczyć, że jest to książka za którą N. Nosow otrzymał w roku 1951 Nagrodę Stalinowską. Następnie bibliotekarka odczytuje punkty do dyskusji.

Poniżej podajemy pytania, które można wykorzystać przy dyskusji nad wyżej wymienioną książką (w nawiasie są zaznaczone odpowiedzi, które spodziewamy się usłyszeć od dzieci).

1. Czy Witia i Kostia dobrze spędzali czas po ukończeniu zajęć w szkole? (gra w piłkę, w szachy, tresura psa Łobzika, lekcje odrabiane późno wieczorem w pośpiechu, niedbale).

2. Dlaczego Witia się zmienił i co na to wpłynęło? (postawa kolegów, wspólny wysiłek w celu zdobycia dobrych ocen, rozmowa z ojcem — przodownikiem pracy, pomoc w rachunkach młodszej siostrze — chęć utrzymania autorytetu w oczach siostry).

3. Dlaczego Kostia wrócił do szkoły? (pomoc Witii, zachęta nauczycielki i kolegów).

4. Czy Witia był prawdziwym przyjacielem Kostii? (źle zrozumiana przyjaźń).

5. W jakich jeszcze książkach autorów radzieckich poznałeś parę przyjaciół? Jaki wpływ wywarła na nich przyjaźń?

(BAGMUT J. *Szczęśliwy dzień Igora* — Igor i Piotr.

OSIEJEWA B. *Wasiak Trubaczow i jego koledzy* — Wasiek i Sasza, Kola i Pietia.

PRILEŻAJEWA M. *Nie jesteś sam* — Sasza i Kostia).

Po ogłoszeniu pytań, jeśli dyskusja nie rozwinie się pomyslnie bibliotekarka formułuje pytania pomocnicze. Podczas dyskusji sami uczestnicy mogą zgłosić dodatkowe punkty, które im się nasuną.

Uczestnicy dyskusji powinni umieć udokumentować każdą swoją uwagę o książce — można się często odwoływać do samego tekstu. Na przykład uzasadniając, dlaczego Witia się zmienił, można przeczytać krótki fragment książki, przedstawiający moment przełomowy — Witię pomagającego siostrze rozwiązać zadania arytmetyczne (scena bardzo dowcipna).

Na zakończenie bibliotekarka, lub bardziej wyrobiony członek aktywu czytelniczego, powinna podsumować dyskusję, wyciągając wnioski.

W bibliotece musi zostać po wieczorze dokument w postaci protokołu: Bibliotekarka lub starszy czytelnik notuje wypowiedzi dzieci. Protokół wieczoru dyskusyjnego można wpisać

do zeszytu co umożliwi dzieciom, które nie były na nim, zapoznanie się z książką, jej problematyką i zachęci do jej przeczytania. Protokoły te ułatwią bibliotekarce zorganizowanie następnych wieczorów dyskusyjnych.

Jan Makaruk

Z DOŚWIADCZEŃ GROMADZKICH NARAD CZYTELNICZYCH.

Na zakończenie IV etapu Konkursu Czytelników Wiejskich organizowano w gromadach i gminach różne imprezy kulturalno-oświatowe. Przy przeprowadzaniu ich zastosowano znane już i wypróbowane w latach poprzednich formy pracy z książką jak wystawy i wystawki, inscenizacje wyjątków z książek itp.

Były jednak i takie, które wносиły nowe, dotychczas mało znane elementy do pracy kulturalno-oświatowej. Do takich należy zaliczyć gromadzkie narady czytelnicze, które po raz pierwszy zastosowano na szerszą skalę.

Miały one łączyć znane formy pracy z książką z innymi formami pracy kulturalno-oświatowej, wiązać zagadnienia czytelnictwa z zagadnieniami życia wsi, wskazywać, że upowszechnienie wiedzy przez książkę, a szczególnie przez książkę fachową, rolniczą jest niezbędne w podnoszeniu produkcji rolnej. Miały wreszcie przedstawiać jak przebiega praca kulturalno-oświatowa w gromadzie i wskazywać jak ją ożywić, wzmóc, i pogłębić.

Przyczynić się do tego miały szczególnie dwa momenty narady:

1. pogadanka wstępna o pracy kulturalno-oświatowej w gromadzie ze szczególnym uwzględnieniem spraw czytelnictwa oraz przebiegu IV etapu konkursu czytelniczego,

2. dyskusja na tematy poruszone w pogadance.

Hasła, plakaty, wystawka książek, loteria książkowa, występy zespołów artystycznych miały służyć jako uzupełnienie i pogłębienie przeżyć uczestników narady. Całość zaś miała zachęcić do dalszej pracy kulturalnej w gromadzie, do podejmowania zobowiązań, do wykonywania zadań wypływających z uchwał II Zjazdu PZPR.

Takie były założenia i takie postawiono zadania.

Co z tego zostało zrealizowane?

Doświadczenia wykazały, że wyniki gromadzkich narad czytelniczych w znacznej mierze zależały od przygotowania i umiejętnego przeprowadzenia imprezy. W gromadach, gdzie pogadanka była dobrze przygotowana, oparta na przykładach z życia gromady, umiejętnie wygłoszona, tam i dyskusja toczyła się żywo i przyniosła pozytywne wyniki. Na takich naradach w dyskusji poruszano najżywotniejsze sprawy gromady, omawiano dotychczasowe wyniki, podkreślano niedociągnięcia i wskazywano na sposoby ożywienia pracy kulturalnej w gromadzie. Tam zaś, gdzie zlekceważono przygotowanie narady, gdzie pogadanka była ogólnikowa, dyskusja toczyła się najczęściej tylko wokół przeczytanych książek, bez bliższego powiązania jej z przeżyciami uczestników, z życiem i potrzebami gromady.

Oto przykład dobrze przeprowadzonej narady w Nowej Wsi, pow. Grudziądz. Pogadanka przygotowana przez kierownika świetlicy i kierowniczkę punktu bibliotecznego obejmowała najważniejsze sprawy kulturalno-oświatowe gromady. Informowała, że Nowa Wieś ma instytucje i placówki kulturalne, których kiedyś nie miała. Oto dziś obok zorganizowanej szkoły podstawowej posiada przedszkole, świetlicę gromadzką, punkt biblieczny, z którego korzysta ponad 450 czytelników, co stanowi ponad 60% mieszkańców. W świetlicy pracują zespoły czytelnicze i artystyczne. Bardzo dobrze pracuje zespół redakcyjny gazetki gromadzkiej, który we współzawodnictwie zdobył proporzec przechodni. Zespół teatralny uzyskał pierwsze miejsce w eliminacjach wojewódzkich. Pracuje kółko miczurinow-

skie, które prowadzi łącznie 32 poletka doświadczalne. Ponad 60 kobiet przystąpiło do konkursu hodowlanego. W IV etapie konkursu czytelników wiejskich brało udział 480 uczestników. Wszyscy pracowali w zespołach i wszyscy złożyli wypowiedzi ankietowe.

Nie pominięto i trudności, które należy pokonać w dalszej pracy kulturalno-oświatowej wsi. Oto szkoła ma za małe pomieszczenie i do tego w 2 punktach wsi. Jeden z lokali trzeba ogrodzić, ażeby zabezpieczyć dzieci przed wypadkami na ulicy. Czytelników jest wielu, ale za mało czytają książek rolniczych i popularno-naukowych. Za mało jeszcze członków w kółku miczurinowskim. Trzeba wzmocnić samokształcenie rolnicze, bardziej powiązać pogadanki TWP z pracą świetlicową itp.

Tak ujęta pogadanka, odpowiednio wygłoszona przez kierownika świetlicy Zygmunta Woronkę, pobudziła zebranych do dyskusji. Ponad 20 osób zabierało głos. Omówili różne sprawy związane z kulturalnym życiem wsi.

Uczestnik konkursu czytelniczego Franciszek Zakierski porównywał życie dzieci przedstawione w noweli „Janko Muzykant“ z życiem dzieci w Polsce Ludowej i dzieci w Nowej Wsi, gdzie jest przedszkole i szkoła, a młodzież ma świetlicę.

Władysław Grzesik zapoznał zebranych z doświadczeniami na poletkach członków kółka miczurinowskiego. Władysława Baumgart porównywała na podstawie przeczytanej książki „Marta“ życie kobiet dawniej i dziś. Omówiła dobrodziejstwa przedszkola, które opiekując się dzieckiem, pozwala matkom spokojnie pracować.

Scisłowska Barbara, Wanda Prałędzka, Roman Kamiński i wielu innych uczestników poruszało sprawy świetlicy, punktu bibliotecznego, opieki nad dziećmi itp.

Widać było, że chłopcy interesują się wszystkimi zagadnieniami życia kulturalnego wsi, żyją nimi, pragną je rozwijać i pogłębiać.

Część artystyczna zakończona wspólną zabawą taneczną dała uczestnikom imprezy bezpośrednio przeżycia kulturalne.

Nic też dziwnego, że zebrani opuszczali świetlicę z przeświadczeniem, że narada była potrzebna, a organizatorzy — że spełniła swoje zadanie.

Inaczej przedstawiała się sprawa w gromadzie Lipinki, pow. Świecie. Wprawdzie ludzie o naradzie wiedzieli, ale nikt nie przygotował się do dyskusji, bo nikt nie wiedział jakie sprawy będą omawiane. Szli do świetlicy nie tyle ze względu na obrady, ile przez wzgląd na występy działwy szkolnej oraz przyjezdnych gości. Przewodniczący narady ani sam nie przygotował pogadanki, ani nie poprosił kogoś, by się tym zajął. W sposób ogólnikowy zagaił naradę i wezwał uczestników do zabierania głosu w sprawie czytelnictwa, nie wskazując żadnego konkretnego zagadnienia, które należałoby omówić.

Brak dobrze opracowanej pogadanki i nieudolność prowadzenia narady odbiły się na dyskusji, zacieśniły treść narady. Ograniczyły dyskusję do omówienia książek przeczytanych w konkursie czytelniczym. Potraktowano naradę, jak jedną z dyskusji nad przeczytanymi książkami w zespole czytelniczym.

Pozostałe części programu również nie były dostatecznie przemyślane i wykorzystane. W sali świetlicowej były wszelkie możliwości zorganizowania wystawy książki, a nie urządzono nawet małej wystawki. Nie przygotowano słowa wiążącego do występów młodzieży w części artystycznej.

Narada nie dała tego, co dać mogła gromadzie, gdzie jest biblioteka gminna i świetlica gromadzka wybudowana własnymi siłami chłopów, gdzie już wiele zrobiono, a jeszcze wiele zrobić można i zrobić należy.

Zestawiając oba przykłady stwierdzić trzeba, że dobrze zorganizowana gromadzka narada czytelnicza może stać się ważnym czynnikiem w dalszym rozwoju życia kulturalnego wsi, a szczególnie w rozwoju czytelnictwa w gromadzie.

NAJWAŻNIEJSZE PRACE ROLNIKA WE WRZEŚNIU

1. Siew ozimego żyta i pszenicy (po uprzednio dokonanych orkach, aby ziemia odleżała się — najmniej 2 do 3-ch tygodni).
2. Około 20-go rozpoczyna się kopanie ziemniaków i buraków.
3. Koszenie łąbinu na nasienie.
4. Jesienne sianokosy.
5. Przygotowanie kiszzonek.
6. Przygotowanie słomy do skarmiania.
7. Wykorzystanie spadów i braków owocowych.
8. Walka z chorobami i szkodnikami drzew (zakładanie opasek chwytanych).
9. Wyrzucanie trutni w pasiece.
10. W kurnikach przeprowadzić selekcję, wyłączyć nioski — resztę paść i przygotowywać na sprzedaż.

CO CZYTAĆ

BIRECKI N., PIEKIELNIAK F. *Racjonalny płodozmian zwiększa żyzność gleby*. W-wa 1954 PWRiL s. 71.

DOBOSZYŃSKI L. *Łąki i pastwiska*. W-wa 1953 PWRiL s. 45.

KOŁOWCA J. *Kiszzonki*. W-wa 1954 PWRiL s. 107.

CHOMYSZYN M. *Jak przygotować słomę do skarmiania*. W-wa 1952 PWRiL s. 36.

SZUMERA B. *Zużytkowanie spadów i braków owocowych*. W-wa 1953 PWRiL s. 52 rys. 29.

BRZÓSKO J., GUDERSKA J. *Praktyczne pszczelnictwo*. W-wa 1954 PWRiL s. 216 rys. 87.

GIBES C. *Poradnik chowu drobiu*. W-wa 1954 PWRiL s. 184 rys. 48.

Administracja Wydawnictw ZBiAP przyjmuje zamówienia na prenumeratę czasopism, która w r. 1954 wynosić będzie:

Poradnik Bibliotekarza	— zł. 18.—
Bibliotekarz	— „ 24.—
Przegląd Biblioteczny	— „ 28.—

Nakład 10.000 egz. Papier drukowy satynowany kl. VIII. 61x86 cm. 60 g. Obj. 1½ ark. Zam. nr 367 z dn. 4.VIII.54 r. druk. ukończ. dn. 10.IX.54 r.

Stoł. Zakł. Graf. Drukarnia Naukowa W-wa, ul. Śniadeckich 8 5-B-18062